आजादी का अमृत महोत्सव

भारतको ७७औं स्वतन्त्रता दिवस मनाउदै

राजदूतको सन्देश

भारतको ७७ औं स्वतन्त्रता दिवसको अवसरमा सबै भारतीय नागरिक र नेपालमा रहनुभएका भारतका मित्रहरूमा म न्यानो अभिवादन टक्र्याउन चाहन्छु । स्वतन्त्रता दिवस हामी सबैका लागि हाम्रो विकास यात्राको यस 'अमृतकाल' मा राष्ट्र निर्माणको कार्यमा आफूलाई फेरि समर्पित गर्ने अवसर हो । प्रधानमन्त्री श्री नरेन्द्र मोदीले भन्नु भएजस्तैं भारत अपराजित भावना बोकेको एउटा महत्वाकांक्षी समाज हो । यो भावना गएका वर्षहरूमा प्रष्ट रूपमा देखियो जुन समयमा हामीले कोभिड–१९ को महामारीलाई प्रभावकारी ढंगले व्यवस्थापन गर्‍यौं । प्रधानमन्त्री मोदीले भन्नु भएझैं चेतना र ज्ञानको जागरणले हाम्रो राष्ट्रलाई यस अप्रत्याशित घडीमा 'आत्मनिर्भर भारत' बन्ने दिशामा अघि बढ्न ऊर्जा प्रदान गरेको छ ।

पुनरूत्थानशील भारतबाट विश्वले गरेका अपेक्षाहरूबारे हामी जानकार छौं । भारतले आफ्नो जिम्मेवारीको दायरा बढाउँदै लगेको छ जुन कोभिड–१९ महामारीको बेला भारतले खोप मैत्री अभियानमार्फत विकासशील मित्र राष्ट्रहरूमा ठूलो परिमाणमा कोभिडविरूद्धको खोप पठाएकोले पनि पुष्टि हुन्छ । 'सबैको साथ, सबैको विश्वास र सबैको प्रयास' हाम्रो मार्गदर्शक मन्त्र रहेको कुरा प्रधानमन्त्री मोदीले बारम्बार भन्नु भएको छ । हाम्रा छिमेकी देशहरूप्रति हाम्रो नीति र हाम्रो कदममा पनि यो भाव स्पष्ट देखिन्छ । हाम्रो छिमेकी पहिलो नीतिमा नेपालको विशेष स्थान रहेको छ । घनिष्ठ मित्र र छिमेकीका रूपमा नेपाल र भारतबीच गहिरो मैत्री सम्बन्ध रहेको छ । हाम्रो यो सम्बन्धलाई जनता–जनताबीचको बलियो सम्पर्क तथा साँस्कृतिक साइनोले वर्षौंदेखि जोगाएर राखेको छ । यी सम्बन्धलाई सबै पक्षबाट थप सुदृढ गर्ने हाम्रो प्रयास रहेको छ र रहनेछ ।

प्रधानमन्त्री श्री नरेन्द्र मोदीको निमन्त्रणामा हालै भएको नेपालका सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' को भारत भ्रमणले यो प्रयासलाई थप गति दिएको छ । भ्रमणको बेला प्रधानमन्त्री मोदीले दुवै पक्षले घोषणा गरेका नयाँ पहलले हाम्रा सिमानाले 'कनेक्टर' रूपमा काम गर्ने र हाम्रो नेपालसँगको सम्बन्ध भविष्यमा 'सुपरहिट' हुने कुरा सुनिश्चित गर्ने बताउनुभयो । यी पहलहरूमा नेपालगन्जस्थित एकीकृत जाँच चौकीको उद्घाटन, भैरहवामा अर्को एकीकृत जाँच चौकीको शिलान्यास र दोधारा चाँदनीमा नयाँ एकीकृत जाँच चौकीको स्थापना हेतु समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर रहेका छन् । यसको अलावा सुदूरपश्चिमसँगको हाम्रो सम्पर्कलाई सुधार गर्न गत वर्षदेखि हामीले भारतको धार्चुला र नेपालको दार्चुला जोड्ने मोटरेबल पुलको निर्माण सुरू गरेका छौं । हालै सम्पन्न भारत भ्रमणको बेला नेपालको शिरसा र झुलाघाटमा महाकाली नदीमा भारतको चम्पावत र पिथौरागढ जिल्ला जोड्ने दुईवटा नयाँ पुल निर्माण गर्ने घोषणा पनि भएको छ । हाम्रो रेलमार्ग कनेक्टिभिटीलाई अगाडि बढाउने क्रममा जयनगर–कुर्था रेलमार्गलाई बिजलपुरासम्म विस्तार गरी नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गरियो । त्यस्तै भारतको बथनाहादेखि विराटनगर नजिकै रहेको नेपाल भन्सार यार्डसम्म भारत र नेपाल जोड्ने मालबाहक रेलसेवाको उद्घाटन भएको छ । यी परियोजनाहरूको सञ्चालनका साथै भारतको आन्तरिक जलमार्गमा पहुँच प्रदान गर्ने संशोधित पारवहन सन्धिमा भएको हस्ताक्षरले दुई देशबीच मानिसको आवतजावत र सामानको आपूर्तिलाई थप सहज बनाउनुका साथै हाम्रो व्यापारिक, आर्थिक र जनता–जनता बीचको साझेदारीलाई थप सुदृढ बनाउनेछ ।

विगत केही वर्षमा भारत र नेपालबीचको ऊर्जा कनेक्टिभिटीमा उल्लेखनीय प्रगति भएको छ । नेपालको भारतसँगको जलविद्युत् निर्यात दुई वर्षअघि निकै नै कम रहेकोमा गत वर्ष यो बढेर ४५२ मेगावाट पुगेको छ । हालै अन्तरदेशीय ऊर्जा व्यापारका लागि नेपालले Day Ahead बजार बाहेक Real-time बजारको पनि सुविधा पाएको छ । भारततर्फको दोस्रो ४०० केभी क्षमताको गोरखपुर–न्यु बुटवल प्रसारणलाइनको शिलान्यासले हाम्रो ऊर्जा व्यापारलाई टेवा पुर्‍याउने सम्भावना रहेको छ । नेपालका प्रधानमन्त्रीको हालै सम्पन्न भारत भ्रमणको अर्को महत्वपूर्ण उपलब्धि भनेको दुई देशबीच दीर्घकालीन ऊर्जा व्यापार सम्झौतामा भएको सहमति हो । यस सहमति अन्तर्गत दुवै पक्षले १० वर्षको अवधिमा नेपालबाट भारततर्फ हुने विद्युत निर्यातको मात्रा १०००० मेगावाट पुर्‍याउने कोशिस गर्नेछन् । भारतीय कम्पनीले निर्माण गरिरहेको ९०० मेगावाट क्षमताको अरूण तेस्रो जलविद्युत परियोजना र अन्य परियोजना जस्तै पश्चिम सेती र एसआर–६ को निर्माण कार्य अघि बढिरहेको छ । ४८० मेगावाटको फुकोट–कर्णाली र ६६९ मेगावाटको तल्लो अरूण जलविद्युत परियोजनाको विकासका लागि भएको नयाँ सम्झौताले यो क्षमतालाई थप वृद्धि गर्नेछ । क्षेत्रीय ऊर्जा कनेक्टिभिटीलाई अभिवृद्धि गर्न भारतीय ग्रिडमार्फत नेपालबाट बंगलादेशसम्मको पहिलो त्रिदेशीय विद्युत आपूर्तिलाई सहजीकरण गर्न पनि हामी सहमत भएका छौं । दक्षिण एसियाकै पहिलो अन्तरदेशीय पेट्रोलियम पाइपलाइनको उद्घाटन सन् २०१९ मा भएको थियो र यसको सञ्चालनले नेपालको ऊर्जा लागत बचत भएको छ । प्रधानमन्त्री प्रचण्डजीको भारत भ्रमणका क्रममा मोतीहारी–अमलेखगञ्ज पाइपलाइनको दोस्रो चरणलाई अघि बढाउने र चितवनसम्म विस्तार गर्ने विषयमा पनि सहमति भएको थियो । दुवै पक्षले सिलगुडी र झापाबीच अर्को पाइपलाइन र भण्डारण सुविधाहरू स्थापना गर्न पनि सहमति जनाएका छन् । एनपीसीआई इन्टरनेशनल लिमिटेड र एनसीएचएल नेपालबीच समझदारीपत्रमा भएको हस्ताक्षरले दुई देशबीचका डिजिटल भुक्तानी प्रणालीलाई जोड्नुका साथै भारत र नेपालबीच निर्बाध वित्तीय कनेक्टिभिटी सिर्जना गर्न मद्दत गर्नेछ ।

विभिन्न परियोजनामा भएको प्रगति बाहेक मन्त्रीस्तरीय बैठक तथा भेटवार्ताले हाम्रो सम्बन्धलाई गति दिएको छ । नेपालको तर्फबाट अर्थमन्त्रीले सहभागीता जनाउने जी–२० बैठकको फाइनान्स ट्र्याकमा नेपाललाई आमन्त्रण गरिएको छ । पछिल्ला केही महिनामा नेपालबाट रक्षामन्त्री, कृषिमन्त्री र सञ्चारमन्त्रीलगायत अन्य मन्त्रीस्तरीय भ्रमणहरू भएका छन् । मन्त्रीस्तरीय सहभागितामा नेपाल अन्तर्राष्ट्रिय बिग क्याट अलायन्सको संस्थापक सदस्य बनेको छ । हाम्रा परराष्ट्र मन्त्रीहरूबीच पनि नियमित अन्तरक्रिया भइरहेको छ । यस किसिमका नियमित उच्च स्तरीय अन्तरक्रियाले हाम्रो सम्बन्धलाई हिमाल जत्तिकै उचाइमा पुर्‍याउन हाम्रा दुई प्रधानमन्त्रीले निर्धारण गरेको पथमा अघि बढ्न हौसला प्रदान गरेको छ ।

नेपालमा रहनुभएका भारतीय समुदायले बलियो सम्बन्ध बनाउन हेतु दुतावासले लिएका पहलहरूको सदैव उत्साहका साथ समर्थन गर्दै आउनुभएको छ । हाम्रा नागरिकहरूले हाम्रा कामहरूमा देखाउनुभएको साथ सहयोगको प्रशंसा गर्न चाहन्छु । हामीले नेपालसँगको बहुआयामिक साझेदारीलाई थप विस्तार गर्न एवम् मजबुत बनाउनका लागि हाम्रा देशबासी तथा नेपालमा रहनु भएका भारतका मित्रहरूसँग निरन्तर काम गर्नेछौं ।

यहाँहरू सबैमा ७७ औं स्वतन्त्रता दिवसको हार्दिक शुभकामना । जय हिन्द ।

नवीन श्रीवास्तव

नेपालका सम्माननीय प्रधानमन्त्रीको भारत भ्रमण

उच्चस्तरीय भेटवार्ता

o भारतका विदेशमन्त्री डा. एस जयशंकरले मिति २०८० श्रावण १ गते बैंककमा आयोजित बिमस्टेक राष्ट्रका विदेशमन्त्रीस्तरीय बैठकको साइडलाइन वार्ता र मिति २०८० वैशाख २९ गते ढाकामा आयोजित छैठौं हिन्द महासागर सम्मेलनमा नेपालका परराष्ट्रमन्त्री मा. नारायण प्रकाश साउदसँग भेटवार्ता गर्नुभयो ।

o नेपालका तत्कालीन रक्षामन्त्री मा. हरि प्रसाद उप्रेतीले एरो इण्डिया २०२३ को साइडलाइन वार्तामा भारतीय समकक्षी श्री राजनाथ सिंहसँग २०७९ माघ २० गते छलफल गर्नुभयो ।

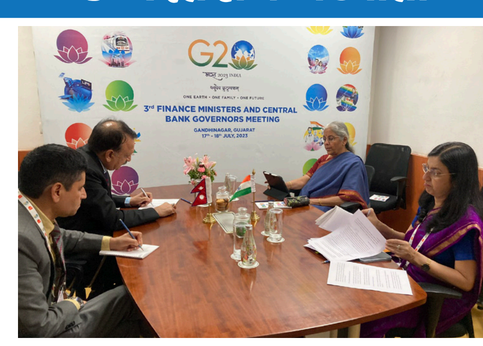

o जी–२० मुलुकका अर्थमन्त्री र केन्द्रीय बैंक गभर्नरको बैठकहरूको साइडलाइन वार्तामा भारतका अर्थमन्त्री श्रीमती निर्मला सीतारमणले २०८० श्रावण २ गते नेपालका अर्थमन्त्री मा. डा. प्रकाशशरण महतसँग र २०७९ फागुन १३ गते नेपालका तत्कालीन अर्थमन्त्री मा. विष्णु पौडेलसँग भेटवार्ता गर्नुभयो ।

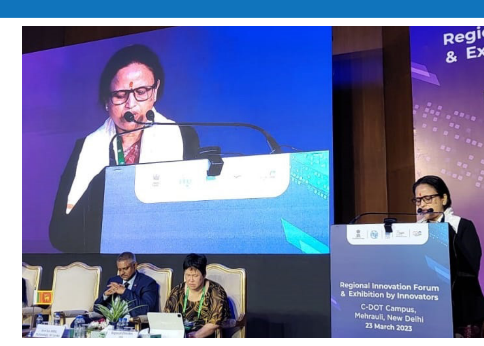

o नेपालका सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्री मा. रेखा शर्माले नयाँ दिल्लीस्थित ITU Area Office and Innovation Centre को उद्घाटन समारोहमा सरिक हुन मिति २०७९ चैत्र ८–९ गते भारतको भ्रमण गर्नुभयो ।

o भारतका विदेश सचिव श्री विनय मोहन क्वात्राले नेपाली समकक्षी श्री भरतराज पौड्यालको निमन्त्रणामा मिति २०७९ फाल्गुण १–२ गते काठमाडौंको भ्रमण गर्नुभयो ।

भारत-नेपाल विकास साझेदारी

विकास साझेदारी भारत-नेपाल सम्बन्धको महत्वपूर्ण पक्षको रूपमा रहेको छ । यो साझेदारीले जनजीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको छ । पछिल्लो एक वर्षमा कुल ७६ वटा विकास साझेदारी परियोजनाको सफलतापूर्वक उद्घाटन भयो । ठूला परियोजनाहरूः नेपालगन्जस्थित एकीकृत जाँच चौकीको उद्घाटन, जयनगर-बर्दिबास रेलमार्गको कुर्था-बिजलपुरा खण्डको सञ्चालन, भारतको बथनाहादेखि नेपाल भन्सार यार्डबीच सञ्चालन हुने मालबाहक रेलसेवाले दुई देशबीच आधुनिक तथा मल्टिमोडल कनेक्टिभिटि स्थापना गर्न मद्दत गर्छ । पुनर्निर्माण एवं एचआइसिडिपी परियोजनाहरूः २०१५को भुकम्प पश्चातको ४८ वटा परियोजनाहरू तथा २५ वटा उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास परियोजनाहरूले सकारात्मक योगदान पुर्‍याएको छ ।

भारत-नेपाल सम्पर्क संजालको सुदृढीकरण

नेपालगन्जस्थित एकीकृत जाँच चौकीको उद्घाटन

जयनगर-बर्दिबास रेलमार्गको कुर्था-बिजलपुरा खण्डको हस्तान्तरण

रक्सौल-काठमाडौं रेलमार्गको फाइनल लोकेसन सर्भे रिपोर्ट हस्तान्तरण

NPCIL (भारत) र NCHL (नेपाल) बीच क्रसबोर्डर डिजिटल भुक्तानीको लागि सम्झौता

बथनाहा (भारत) र नेपाल भन्सार यार्ड विराटनगर (नेपाल) बीच मालबाहक रेल संचालन

मोतिहारी अमलेखगञ्ज पेट्रोलियम पदार्थ पाइपलाइन फेज २ शिलान्यास

सन् २००३ देखिका उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास परियोजनाहरू

५४४	अघि बढाइएको
४८०	निर्माण सम्पन्न
६८	निर्माणाधीन

२३४ स्कुल बस उपहारस्वरूप प्रदान

९७४ एम्बुलेन्स उपहारस्वरूप प्रदान

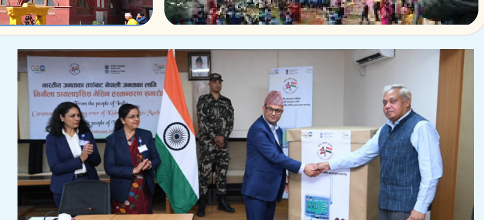

२०० मिर्गौला डायलाइसिस मेसिन प्रदान

वसुधैव कुटुम्बकमका लागि योग

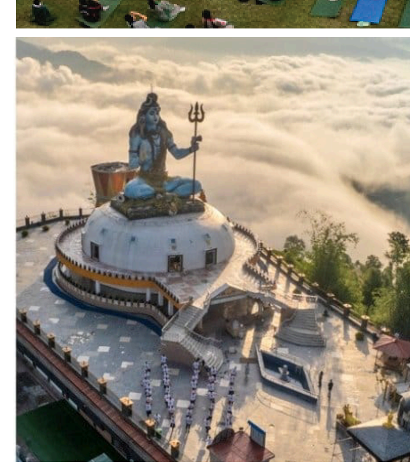

अन्तर्राष्ट्रिय योग दिवस

अन्तर्राष्ट्रिय योग दिवस २०२३ को उत्सवकै एक हिस्सा अनुरूप भारतीय राजदूतावासले स्वामी विवेकानन्द साँस्कृतिक केन्द्रसँगको सहकार्यमा लुम्बिनी र पोखरामा योग शिविरहरूको आयोजना गर्‍यो ।

साँस्कृतिक सम्बन्ध

जनकपुर साँस्कृतिक महोत्सव : दूतावासले जनकपुरस्थित मिथिला यात्री निवासमा जनकपुरधाम साँस्कृतिक महोत्सवको २०८० बैशाख १५ गते आयोजना गर्यो । लोक साँस्कृतिक कार्यक्रम र मैथिली फुड फेस्टिभल कार्यक्रमको विशेष आकर्षणको रूपमा रहेको थियो ।

सङ्गीत सुकून : भारत र नेपालबीचको कूटनीतिक सम्बन्धको ७५ वर्ष मनाउन भारतीय राजदूतावासले २०७९ माघ ६ गते 'सङ्गीत सुकून' साङ्गीतिक कार्यक्रमको आयोजना गर्यो । उक्त कार्यक्रममा नेपालका सम्माननीय प्रधानमन्त्री तथा अन्य नेताहरूको उपस्थिति थियो ।

रक्षा सहकार्य

सूर्य किरण : भारत–नेपाल संयुक्त सैन्य अभ्यास 'सूर्य किरण' को १६ औं संस्करण सन् २०२२ डिसेम्बरमा नेपालमा सञ्चालन भयो । दुवै देशका इन्फेन्ट्री बटालियनले सँगै प्रशिक्षण लिए ।

नेपाली सेनाको प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धिका लागि भारतीय सेनाध्यक्ष जनरल मनोज पाण्डेले हलुका सवारीसाधनसहितका उपकरणहरू उपहारस्वरूप हस्तान्तरण गर्नुभयो ।

शैक्षिक आदान प्रदान

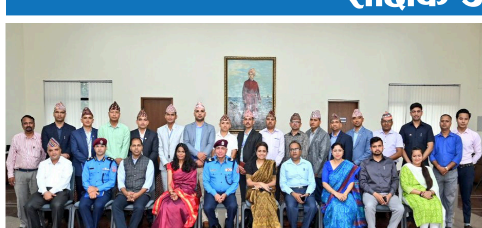

o भारत साथसाथै नेपालमा विभिन्न कोर्ष अध्ययनका लागि भारतले हरेक वर्ष करिब १५०० छात्रवृति प्रदान गर्दै आएको छ ।

नेपालमा अध्ययनका लागि

५००	कक्षा ११ र १२ मा अध्ययनका लागि महात्मा गान्धी छात्रवृति योजना अन्तर्गत
२००	विभिन्न स्नातक कोर्षका लागि स्वर्ण जयन्ती छात्रवृति योजना अन्तर्गत

भारतमा अध्ययनका लागि

७००	विभिन्न स्नातक, स्नातकोत्तर र विद्यावारिधी कोर्षहरूका लागि
३३	भारतको आर्मी पब्लिक स्कुलहरूमा अध्ययनका लागि

क्षेत्रगत सहकार्य

१०औं एलओसी समीक्षा बैठक: मिति २०८० श्रावण २५ गते काठमाडौंमा आयोजित १० औं भारत नेपाल लाइन अफ क्रेडिट (एलओसी) समीक्षा बैठकले विभिन्न चरणमा रहेका परियोजनाको प्रगतिबारे समीक्षा गर्‍यो ।